

עולם ההלכה

מכון סמיכה
גיוס ככר אורז
נוכח הכרזה

גיליון ג' | שבת קודש חיי שרה | כ"ב חשוון תשפ"ה

עולם הכשרות

Rav Shlomo Chaim Kesselman Executive Director, Machon Smicha

עולם הנישואין

תשובה מאת הגר"א אולביום שליט"א בעל מנתת חן רב ואב"ד ר"ק הומונא

When must I check fruit or vegetables for bugs? And what if I cooked without checking?

Food that is infested with bugs or worms must be checked and cleaned before eating.

Whether this obligation is mid'rabbanan or mid'oraisa depends on how common infestation is in that type of food: [1] If infestation in this type of food is extremely uncommon,[2] one has no obligation to check. [3]

If infestation in this type of food occurs in a minority of cases, Known as miut hamatzui. The definition of this percentage is the subject of machlokes. A number of poskim [4] rule that over 10% is considered a miut hamatzui. Others require a higher percentage, and others are strict even with a lower percentage. one has a rabbinic obligation to check. [5]

If it is a safek hashakul (equal doubt, i.e., 50/50 odds) that one will find insects in the food, then one is obligated to check the food mid'oraisa. [6]

If one cooks vegetables with up to and including a safek hashakul of insect infestation (and it's no longer possible to properly check the food), then fundamentally the food may be permitted, as there is a sfek sfeika (double doubt): A) Perhaps there were no bugs, and B) Even if there are, perhaps they dissolved in the cooking process and are now batul (nullified) [7].

This point is, however, controversial. See Psakim U'teshuvos [8] for discussion. He notes that according to Shu"t Shevet Halevi [9], one may only reasonably assume that the beriah would have liquefied during the cooking process in industrial cooking, where cooking temperatures reach above 1200 °C / 2192 °F. However, Psakim U'teshuvos [100:6] adds that if a species is definitely an infested species, such that there is no safek hashakul, then the sfek sfeika does not work.

[1] For discussion of the following categories, see Psakim U'teshuvos [100:6] Pskei Hora'ah [100:4, especially 100:4:3:37] and Sefer Lachem Yihyeh L'ochlah [chap. 3-4].
[2] Known as a miut she'eino maluzi.
[3] YD 84:8.
[4] Mishkenos Ya'akov [YD 17], Minchas Shlomo Tinyana [63], Kovetz Teshuvos v. [3:113]

[5] Rama [YD 84:8] Shach [84:28] Pri Megadim [SD 84:28].
[6] Shach 84:35.
[7] YD 84:9. [See Shach 84:29, Taz 84:17, 20].
[8] [100:6:46]
[9] [5:86, 7:126]

טבעת בהצעת נישואין

פתיחה:

בפרשת השבוע או קוראים על המתנות שניתנו לרבקה בעת אירוסיה ליצחק. זכות היא לנו להדפיס תשובה מאת הרב הגאון ר' נח אייזק אולביום שליט"א בעל מנתת חן רב ואב"ד ר"ק הומונא בנושא מתנת האירוסין.

שאלה:

בענין נתינת הטבעת שבעת שידוכין, לבארוה, אין לחוש מטעם סכלנות דהרי מבואר מדברי הערוך השלחן על סימן מ"ח ס' י"ז-י"ח שבומננו שכולם מקדשים בשעת החופה אין לחוש לסכלנות, ע"ש. והשאלה היא האם יש לחוש לשיטת הגאון רבי הענקין זצ"ל בספרו עדות לישראל דף 141, ח"י: "זיהור מאוד שלא ליתן למשדכתו בפני עדים הטבעת הנקראת טבעת אירוסין, כי יש בזה חשש קידושין, כי כל כונה לקנין אשות זוהי כונת קידושין, ואפילו בלי כונת מצוה דמ"ז"א. וברפר בדעבדא אם ביטל השידוכין אם ארביין ליתן גט?"

תשובה:

לפי הסמכת הפוסקים ודאי מעיקר הדין אין לחוש לשיטת הגאון רבי יוסף אליהו הענקין זצ"ל שבחנה ליתר מאוד שלא ליתן למשדכתו בפני עדים הטבעת הנקראת "טבעת אירוסין", משום שיש בזה חשש קידושין, כי כל כונה לקנין אשות זוהי כונת קידושין, ואפי' בלי כונת מצוה כדת משה וישראל, עכ"ד.

הגר"א הנק"ק

הנה חידוש הזה ראשיתו כל לא נמצא בכל הפוסקים שדו לגבי השאלה של נישואין אזרחיים או נישואי ערכאות, ולא מיבעיא לשיטת רוב הפוסקים שמקילין לענין נישואין אזרחיים, וטובים דמעיקר הדין לא צריכין גט, ודאי לא ס"ל שכברת הרב הענקין זצ"ל שבגלל שכברת דכל כונה לקנין אשות זוהי כונת קידושין, הוא מחמיר להגריך גט בנישואין אזרחיים, אלא אפי' להפוסקים המחמירים בנישואין אזרחיים להגריך גט, הרי"ז מכות טעמים אחרים ולא מטעמי של הרב הענקין זצ"ל.

לדוגמא אחד מגדולי הפוסקים בס' מעריכי לב (צירילסא) ס' פ"ז המחמיר לחייב בנישואין אזרחיים גט מטעמים דלהלן, א) שלא יאמרו אשת איש יוצאת מבטלה בלי גט, וכמו שחששו לכן בגמ' יבמות (פ"ה). ב) סגנון החוזה הנעדר בנשואים ערכאות כולל לשונות של קידושין ממש, ויש לחשוש להם שמא נדמה לשם עדים כשרים בשעת חתימת השטר ונמצאת שיש כאו קידושי שטר (דלא כשיטת הישכיל עבדי ח"ד אה"ע סימן ב'). ג) בשו"ת צמח צדק אה"ע (ח"א ס' ק"ל"ח) כתב שאפילו פלגיש בלי קידושין ובלי כותנה זקוקה גט מספק, ולפ"ז גם בנישואין אזרחיים יש להגריך גט.

והנה כמובן כל הני טעמים לא שייכי בכלל בנתינת טבעת אירוסין למשדכתו בפני עדים, ואין שום חשש בזה.

ובכן בס' ית' הגדול (לר"י טולידנו ט"ה) מחמיר בנישואין אזרחיים להצריכם גט, משום שנישואין אלה אינם דומין לנישואי ערכאות שהיו במי הריב"ש והרדב"י, כי בימינו כותבים במפורש שמות חזוג והתנאים, והזוג חתום, והחתמה מתקיימת ונמצא שיש כאו קידושי שטר, וכידוע שטר העולה בערכאות של גוים כשר כמבואר במשנה גיטין ע"ז. והנה כמובן כל דבריו אין להם שייכות להחמיר כשיטת הרב הענקין זצ"ל בנתינת טבעת, שאין נענינו לקידושי שטר.

וענין בשו"ת שרידי אש ח"ב (אה"ע ס' כ"ט), ח"ל: "דעת רוב הגדולים שאין בנישואי ערכאות משום אסור אשת איש, ואינה צריכה גט", עכ"ל, וכן בשו"ת חלקת יעקב ח"ג (אה"ע ס' ע"א) כתב, דרב גדול אחד באמריקא ואריך לאסור נישואין אזרחיים והפריז חלק על המידה להחמיר, ע"ש. וכן פסק בשו"ת יביע אומר (אה"ע סימן א') שאין להגריך גט כלל. וראה בשו"ת קול מבשר (ס' כ"ב) המעיד דמעט כל הגדולים בודו שלפניו הסכימו בנישואין אזרחיים שנעשו בנימוסי הערכאות, אין צריך גט כלל. וכ"כ בשו"ת הר צבי אה"ע (ס' ע"ד, וע"ה) דנישואי ערכאות לא צריך גט, והבאי חשך מהר"ם שיק אה"ע (ס' נ"א) וכן בשו"ת ציץ אליעזר (חלק ב' סימן א') הבאי מהגאון ר' חיים עוזר בקובץ אגרות הלכה (סימן ל') שמותרת אפילו להור,

ועיון בתשובות והנהגות (ח"א סי' ש"ג) דמיעוק הדיו אין ממש בקידושין, והוא לערוך חופה וקידושין מחדש בברכות לפני האירוסין ושבע ברכות לנישואין.

וגם הגאון רבי משה פיינשוין זצ"ל בשו"ת אגרות משה אה"ע (ח"ב ש"מ ע"ו) כתב בהגאון הרב הענקין זצ"ל החמי טובא "זכ"פ לכתלה ראי להצריך גט", והינו משום כבודו של הרב הענקין.

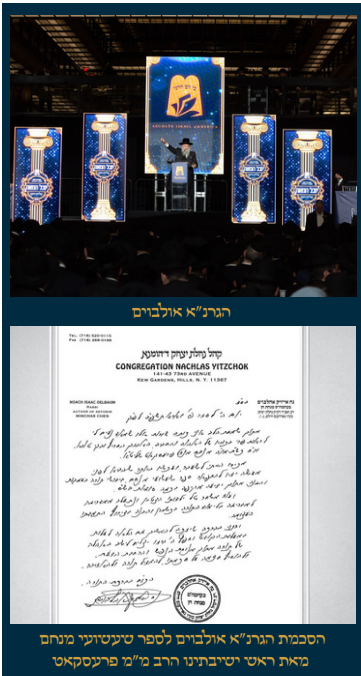
וא"כ כיון דרוב הפוסקים הקילו אפילו בנישואין אזרחיים א"כ ש"מ ב"ד"כ משה טבעת אירוסין למשודכת בפני עדים, שזהו גרע הרבה מנישואין אזרחיים והיא אין לחוש לה.

ונראה לענ"ד פשוט, דאפילו אם יהיבנא לי' להרב הענקין סברתו להחמיר בנישואין אזרחיים משום דכל כונה לקנין אישות זוהי כונת קידושין, מ"מ עדיין אין להמשיך ולהוציא מזה חומרא בנוגע שנתו טבעת אירוסין בפני עדים, דזה הוי כבר קפוצה גדולה מעיקר סברתו - משום דאפילו אם נימא, דכל כונה לקנין אישות זוהי כונת קידושין - הנה כל זה לא שייך אלא בנישואין אזרחיים שכוונת שניהם הוא ממש לשם אישות לזר וחי כאיש ואשתו בכח"ז י"ל דכונה לשם אישות זוהי כונת קידושין משא"כ בנות טבעת למשודכת דמעולם לא עולה על דעת שום אחד מהם שום סרך אישות כלל, שוב אין שייך לצדד שזוהי כונת קידושין.

ובכלל יש להעיר על דברי הרב הענקין זצ"ל מדברי המאירי בקידושין (דף ו' ע"ב) שכתב, השולח חפץ או תשכים למשודכת, בלא דיבור עסקי קידושין, אין אומרים שהשידוכים יהיו עומדים במקום דיבור עסקי קידושין, אלא אין כאן חשש קידושין, במקום שאין חוששין לסבלנות, וכעין זה כתב הר"ן בקידושין פ"ב ל"ד נ"ד.

ובאמת בזמנינו בכלל אינו מובן דברי הרב הענקין זצ"ל, אך ד"ס ד"ד שיהי' חשש בזמנינו לפי"מ הערוך השלחן דבזמנינו אין חוששין (בלנות) בנות טבעת אירוסין למשודכת הלא אין האשה נקנית אלא מדעתה, וא"כ וכי יש אפילו סרך הוה אמינא שהכלה מתרצת להתקדש ע"י קבלת הטבעת. וא"כ אנו סודי שאינה מקבלת הטבעת אלא לשם שידוכין בעלמא. ואין בה חשש לשם קידושין. אולם כיון שישא מפ' גדול יש להחמיר לכתלה, וכמ"ש שהאגרות משה עצמו לענין נישואין אזרחיים.

[1] ח"ל בערוכה "וראיתו להעיר כאן על דבר אירוסין הנהוגים פה באמריקא, שהחתן מוסר טבעת או חפץ אחר להכלה, וידוע שהוא נתון זה לשם קנין אישות וכו' ועל כל פנים כשנתנו לה בפני עדים, אין שלא אמר לה כלום, הרי כשמדבר עמה על עסקי קידושין אי"צ אמירה, ובדאי יש כאן דיבור על עסקי אירוסין

בתחלה, והוה ממש אירוסין שבימי הגמרא, וצריך גט כשחזרין מהם", ע"כ הוצרך לעניינו. והנ"ך ידוע שנית להם בספרו עדות לשישראל דף 141, ז"ל, "ויזכר מאד שלא ליתן למשודכת בפני עדים הטבעת הנקראת טבעת אירוסין, כי יש בה חשש קידושין, כי כל כונה לקנין אישות זוהי כונת קידושין, ואפילו בלי כונת מצוה ודמיו".

והנה נ"ל הדועטם שהחמיר בזה שלא ליתן טבעת לפני עדים הוא הולך לשיטתו בענין נישואין אזרחיים (civil marriage), והארכתי מאוד בזה בספרי ומקרב בימי ח"א סימן ז', וכדי להבין דבריו יש

להקדים איזה הקדמות: הגאון רבי יוסף אליהו הענקין זצ"ל בספרו פירושי איברא (סימנים ג-ה) חידש מדעתו דבנישואי ערואות צריכין גט מדינא, וחזרתו ע"כ לב איברא (דף י"ב) וגם בספר משנת אברהם להגרא"א פרייס בח"ב דף פ"ה, והרומה לעמוד על זה בארכה יעיינו שם, וכאן אבאר רק מקצת מדבריו הצריכים לעניינו. רבי יוסף אליהו הענקין התחיל לבאר דכונת קידושין ונישואין היא שהאשה תהא מיוחדת לבנין ומובדלים מאחרים "ואישות ונישואין חדא היא" - לב איברא דף י"ד) וא"צ כונת מצוה ולא כונת דת משה וישראל, וכמ"ש בלב איברא "ובכלל לא מצינו בגמרא שצריך בקידושין כונת קדושה או מצוה, וזוהי כונת קנין לאישות, שתהא מיוחדת לו ואסורה על אחרים". וזה לשונו ב"פרדס" (שנה ל"ג חוברת י' דף 21). "קידושין ענינו קנין לאישות, ולא נמצא בשום מקום בש"ס שצריך ע"כ כונה כדת משה וישראל, אלא שתהא אסורה על אחרים", ע"ש. ומהמאמר הנ"ל המשיך הגאון רבי י"א הענקין דכונת נישואי הערבות הם ג"כ לשם אישות, ואם יש שם מתן מעות או שטר ועדים שפירם מקודשת על אחר. וע"פ זה, סובר הרב הענקין זצ"ל, דיש להחמיר ג"כ שלא ליתן הטבעת לפני עדים, ואם נתן הטבעת אירוסין יש לחוש לקידושין, דענין שידוכין היינו שהאשה מיוחדת לו ולא תינשא לאחר, ולדבריו זוהי קנין אישות, וש"ך זה ג"כ אצל הטבעת אירוסין.

ויש להעיר בזה שני הערות, ראשית- נ"ל דאף אם אמרין כחידוש לענין נישואי ערבות אף לענין שידוכין אפשר לומר שאין כונת האיש לומר שהאשה תהיה מיוחדת לו ואסורה לאחרים מעכשיו ורק כוונתו כשנתנו הטבעת לומר שלאחר זמן תהיה נישואין ואז יקח את הכלה, וכמו שכתב הרב הענקין בעצמו בפירושי איברא שם: "ומה שמדינות האשכנזים אין נותנין גט כשחוזרין משידוכין היינו טעמא וכו' וכן הקנין סודר ג"מ מוכח מתוכו שאינו קידושין, או שהקידושין יחולו לאחר זמן, שהרי כתוב שם שחתנו יקח את הכלה בזמן מיוחד בחופה וקידושין, אלא שאין עכשיו קידושין". וה"נ לענין טבעת אירוסין, אף אם החתן אומר שהוא נתון לה לסמל של נישואין, אף אין כוונתו שתהיה מיוחדת מעכשיו אלא לאחר זמן. ועוד יש להעיר- משי"כ דיש לבחון רק לאישות דהיינו שתהא האשה מיוחדת לו ומובדלת מאחרים, יש להוסיף מ"ש בספר דבר אברהם (ח"ג סי' כ"ט אות ג') בענין נישואי ערבות, שהביא דברי הרב הענקין וכתב ע"כ: "אבל חיווא קא חוינא בה, דאף דמכווני לשם אישות לאו לאישות כדמיו מכווני אלא לאישות כחוק האזרחי שקשר האישות שבניהם יתפרד ע"י כח השופט וכו' שלא כדמיו אישות כדמיו ואישות כזו לא מתיא להתפרק לאישות כדמיו וכו' דלאישות מווי אחר קא מכווני", ע"כ. וה"נ לא מכווני ליקח האשה כדת משה וישראל, דאדרבה לדת משה צריכין חופה וכו'. ולכן לדינא מן הראוי ליתן הטבעת שלא בפני עדים, אף אם עבר נתן והא"כ בעלו השידוכין יש מקום להתיר דא"צ ליתן לה נט, ולהלכה, צריך שאלת חכם.

Are lamps and flashlights muktzeh?

Rav Moshe Feinstein [1] holds that flashlights and electric lamps that are turned on should be treated as muktzeh, just like lit candles. This is because if people are allowed to move a flashlight that is turned on, they might be led to move a lit candle, which is muktzeh. Rav Elyashiv [2] agrees based on similar logic. However, Rav Shlomo Zalman Auerbach [3] suggests that a flashlight should not be considered muktzeh for three reasons: it is meant to be moved, it has no flame, and it does not flicker.

[1] Tiktulei Shabbos [ch. 17 fnt. 15, Teshuvos n. 11]
 [2] Shalmei Yehudah [ch. 2 fnt. 69]
 [3] Minchas Shlomo 1:14 s.v. v'amarti and ata

Rabbi Chaim Avraham Zakutinsky

The Engagement Ring and Other Gifts

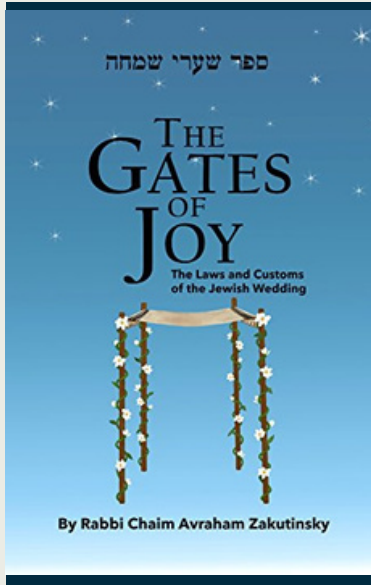
In This weeks parsha we read of gifts that Rivka Received upon her engagement to Yitzchak. It is with that in mind that we present some of the Halchos and Minhagim that pertain to engagement gifts

Section 1: The Engagement Ring and Other Gifts

1) It is an ancient custom for the *chossan* to give the *kallah* an engagement present. The Gemara refers to this gift as a *sivlon*. The Rashbam writes that, traditionally, this gift was jewelry.[2] Today, following the general custom, the *chossan* usually gives his *kallah* an engagement ring. Harav Aryeh Kaplan zt"l explains that since the wedding ring may not have a stone, the engagement ring has a stone which clearly delineates it as an engagement ring and not the wedding ring.[3]

2) Since giving the engagement ring is a prelude to marriage, there is concern that if it is given in the presence of witnesses, the couple may be considered married and to break that sort of engagement would then require a Jewish divorce. Therefore, Harav Yosef Eliyahu Henkin zt"l rules that the engagement ring should not be given in the presence of witnesses.[4] Harav Hershel Schachter shlit"א, *Rosh Yeshiva* of Yeshivas Rabbeinu Yitzchak Elchonon, in a letter addressed to the author, writes that while normative *halacha* would allow one to give the ring in the presence of others, he has heard that many righteous and meticulous Jews have the custom that the mother of the *chossan* gives the *kallah* the ring, and not for the *chossan* to give it to her directly.[5] Harav Noach Isaac Oelbaum shlit"א, in a letter addressed to the author, explains that while it may be legitimate to give the ring in front of witnesses, nevertheless, one should try to adhere to the words of Harav Henkin zt"l and refrain from doing so.[6] If the *chossan* gave the ring before witnesses, and the engagement is later broken, a *rabbi* should be consulted.

3) The *poskim* discuss whether the *chossan* should recite a *bracha* when purchasing the engagement ring and which *bracha* the *kallah* should recite, if any, when she receives the ring from the *chossan*.

Harav Moshe Feinstein zt"l writes that when the *chossan* purchases the ring he should recite the bracha of *shehechyanu*. When the *kallah* receives the ring from the *chossan*, she should recite *hatov v'hameitiv*. Harav Moshe explains that the bracha of *hatov v'hameitiv* is usually reserved for happiness that is shared by more than one person (for example a bottle of wine which will be enjoyed by numerous people). [7] In this case the joy is in fact shared by two people: the *kallah* receiving joy from the new ring and the *chossan* feeling joy when the *kallah* accepts his gift.[8]

However, the Mishnah Berurah disagrees and writes that one can only recite the bracha *hatov v'hameitiv* when multiple people receive physical pleasure (e.g., multiple people drinking wine). The joy that one feels when someone accepts his gift is not a physical gain for the giver and does not allow for the recital of *hatov v'hameitiv*. Therefore, he continues, a *shehechyanu*

should be recited.[9] It seems that according to the Mishnah Berurah the *kallah* should recite the blessing of *shehechyanu*, and not *hatov v'hameitiv*. Indeed, Harav Yosef Shalom Elyashiv zt"l rules that the *kallah* should recite *shehechyanu*, and not *hatov v'hameitiv*. [Harav Elyashiv adds that the *chossan* should not recite any blessing.][10]

Harav Shlomo Zalman Auerbach zt"l questions whether the prevalent custom is to recite any bracha upon purchasing and receiving jewelry. He adds that the gifts exchanged between a *chossan* and a *kallah* might be exempt from a *shehechyanu* because they may not be considered gifts at all, but rather are considered as payments of financial obligations that the families accepted upon themselves when they entered into an engagement agreement. Therefore, to avoid these brachos uncertainties, the *kallah* should eat a new fruit or wear new clothing and recite a *shehechyanu* on the fruit or clothing, with specific intent to also express her gratitude to Hashem for her new jewelry.[11] Harav Noach Isaac Oelbaum shlit"א, in a letter addressed to the author, also writes that he believes that the prevalent custom is to refrain from reciting any bracha.[12]

4) The Lubavitcher Rebbe zt"l writes that the custom among many Jews is for the *kallah* to purchase a set of Talmud Bavli for the *chossan*, and for the *chossan* to purchase seforim that have halachos relevant to a Jewish home for the *kallah*. [13]

5) There is a custom for the *kallah* to buy a watch for the *chossan*. [14] Many explain that the watch is meant to remind the *chossan* of the importance of time, how finite life is, and that there comes a time when all people are judged by Hashem for their actions. [15]

6) In addition, many have the custom for the *kallah* to purchase a tallis for the *chossan* to wear after the wedding. Some also purchase a kittel for the *chossan*. [16]

Excerpt from Rabbi Zakutinsky's sefer "The Gates of Joy, The Laws And Customs Of The Jewish Wedding. To purchase a copy please email avizakutinsky@gmail.com."

[1] דברי הגרי"ש אלישיב זצ"ל הובא בספרו וברכה ח"ב דף 51 הערה 76. וכן דעת שו"ת שאלת שלום תניא ס"ז והנטיע בגריאל על תנאים דף ר"ח, דהמתנת שחתון מקבל מהכלה והכללה מקבלת מחתון מברכין שהחיינו ולא הסוב והמטיב והטעם שחתון אינו מברך שהחיינו אולי י"ל דכיון שהוא קנה הטבעת כדי ליתן להכלה אין לו שמחה מהטבעת, וק"י ש"ל ב"ר א"י קנה דבר בשביל עצמו, וצ"ע. [11] ספר הלכות שלמה ח"א פרק כ"ג ס"י ע"ג. [12] ענין בחיובות שבסוף הספר מורה"נ ח"א יח"ק אהרלו"ס שליט"א תשובה ב'. [13] שערי הלכה ומנהג אר"ץ דף צ"ג. [14] ספר דברי תורה מהר"א ב' אות קכ"ח. [15] ספר יבד משה נספח ל"ס שלחן העוד. וענין בספר נטיע בגריאל על שידוכיו ותנאים דף ש"ה שהאר"ן בה. [16] ספר הנישואין כהלכתם פרק ז' אות ק"א.

[7] ודמבואר בשלחן ערוך ס' ר"כ"ב ור"כ"ג ע"ש. [8] כ"ב בשרית אגרות משה אר"ץ ח"ד ס' פ"ד. וכן ענין בספר המנהגים דף ק' והם שכתב בהם. והנה יסודו של הרב משה פיינשטיין זצ"ל דשי"ך הברכה של הסוב והמטיב על הנאה שאינו נשמית, כן מבואר מדברי השלחן ערוך ס' ר"כ"ב ס"ה, שכתב שם: "קנה כלים ששמשתמשין בהם הוא ובני ביתו מברך הסוב והמטיב אם נתנו לו במתנה מברך הסוב והמטיב שהיא טובה לו ולבנות". [9] אגרות ברוך ב"ס ר"כ"ג ס"ב ה"א דברי המחבר ת"ל ובת"י "והנה יש מאהרונים שחולקים על פסק זה (של המחבר) וס"ל דלפי מסקנת נמרא דידן לא נתקנה ברכה זו כ"א דבאות לוח לאחייניו נ"ב טובה נשמית ולפי' בשנתון לו כלים במתנה צריך המקבל לברך ברכת שהחיינו ולא ברכת הסוב והמטיב ויש דנקט דלניא כפסק השו"ע ויברך ברכת הסוב והמטיב ולא שהחיינו ולמעשה נראה דטוב יותר לנכות בה לברך ברכת שהחיינו ולא ברכת הסוב כאשר ביררוה בב"ל".

[2] ישיב"ם ב"א בתרא קמ"ה ד"ה דל"ה תלמוד. [3] וכן מצאתי בשרית דף פ"ט ע"ה ח"ד אר"ץ סימן א' שהביא מנהג זה, שבשידוכין נותנים לכלה טבעת של זהב המשובצת באבן-טובה, כדי להכדיל ביה לבין טבעת קידושין, שאין בה אבן-טובה. [4] ספר פירושי אירא פרק ה' אות י"א. והנה בניין לא הכתיב החשש של שבילנות, דהרי מבווא מדברי הערוך השלחן אר"ץ סימן ג' שבזמננו שכולם מקדשים בשעת החופה אין לוחש לשבילנות, גרש. וע"ע בספר שערי הלכה ומנהג אר"ץ דף צ"ג. שכתב האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל: "מטעמים מובנים דבאי לידעתי שבמתנות לכלה לפני הקידושין לא חתי' טבעת (וכדאי לפרסם- בשמי' או שלא בשמי'- ולכלב' שיתקבל". [5] כ"ב ל' ה"ד בני שבע שליט"א במכתב בלשון זה: "ע"פ שיטתו אין כאן בית מחיוב (לשית' הרב הנעקב זצ"ל), אלא הרבה חשבוים שמעתי שמקדקים שאמרו של חתני יתן לה טבעת השידוקי' במתנה". [6] התשובה נדפס בתכלית הליוון.

Rabbi Dr. Menachem Jacobs

From the Imahot to Modern Fertility: Navigating the Mitzvah of Pru U'rvu With Medical Fertility Treatment

In This week's parsha, Chayei Sarah, tells the story of the union of Yitzchak and Rivka. However, their journey toward parenthood, like those of Avraham and Sarah and Yaakov and Rachel, is fraught with challenges, as the Torah describes their struggles with infertility. The mitzvah of Pru U'rvu is a cornerstone of Jewish life and the very first mitzvah in the Torah, yet fulfilling it has often been a challenge.

It is estimated that 17.5% of married couples experience infertility, with approximately 30% of cases attributed to male factors and the remaining 70% due to female factors (The Who, 2023). Modern fertility treatments have provided hope to many families yearning for children. However, these treatments raise complex halachic questions due to their novelty and lack of clear precedent, making it difficult to establish definitive rulings. These questions often touch on multiple areas of Jewish law.

Biologically, the creation of a child occurs in three main stages: conception, gestation, and birth (parturition). Each stage presents unique halachic challenges when manipulated through medical interventions. This week, we will focus on the first stage—conception—and the questions that arise when artificial methods are used to facilitate fertilization.

The first stage of fertility involves the union of male and female genetic material, typically occurring naturally within the reproductive tract. Fertility treatments like intrauterine insemination (IUI), however, allow for sperm to bypass natural barriers. IUI is used in cases of mild male-factor infertility, where sperm count or motility is below normal, and in cervical-factor infertility, where hostile cervical mucus prevents sperm from entering the uterus. By directly introducing sperm directly into the uterus, IUI facilitates fertilization in situations where natural conception is difficult.

Acquiring Male Fertility Factor

The first halachic issue that arises in fertility treatments concerns acquiring the male fertility factor (sperm). There is significant debate among poskim (halachic authorities) on whether extracting sperm for this purpose constitutes a violation of the prohibition against zera levatala (wasting seed).

רדברי מלביאל

The Divrei Malkiel was one of the first authorities to address this issue. He ruled that it is forbidden as the act of extraction itself is inherently purposeless and does not become permissible merely because it is later used for fertilization. Furthermore, he argued that there is no guarantee the sperm will be successfully utilized, and if the insemination fails, the act of extraction retroactively becomes purposeless. He also highlighted potential risks, such as accidental mixing of the husband's sperm with foreign sperm. Similar sentiments are found in other poskim (Mishpetei Uziel EH:19, Yaskil Avi Vol 5 EH:10).

Notwithstanding, the majority of poskim hold that retrieving sperm for fertility treatments does not necessarily violate the prohibition of wasting seed. The Beis Yitzchak (vol 1 Siman 50) asserts that artificial insemination or conception through indirect means fulfills the mitzvah of Pru U'rvu if no seed is wasted. Based on Tosafot (Sanhedrin 59b) he explains that zera levatala is perhaps the inverse of the Pru U'rvu. Thus, successful conception through such methods fulfills both the mitzvah and avoids waste. Similarly, other authorities (Yabia Omer ז ח"ב סאהבה"י ז Igress moshe Noam, 1958, pp. 145–166), maintain that sperm extraction for the purpose of fulfilling the mitzvah is permissible when handled appropriately. (For the Rebbes stance, see journal Assia, Volumes 61–62, 1998, p. 47)

Artificial Insemination and Pru U'rvu

The Chelkat Mechokeik (Even HaEzer 1:8) raises the question of whether a man is considered the halachic father if his child is not conceived through a sexual act. Specifically, the debate centers on whether fatherhood is established simply by providing the male genetic material or if a penetrative sexual act is also necessary to create a paternal relationship. While this question may seem unusual by modern standards, halacha does not always equate the transfer of genetic material with parental status. For example, a ger (convert) is halachically considered unrelated to their biological family after conversion, even if the entire family converts together. Similarly, a non-Jew who fathers a child with a Jewish woman is not regarded as the halachic father (Mishneh Torah, Mamrim 5:9–11). The Chelkat Mechokeik suggests that without a sexual act, the donor of genetic material cannot be considered a legal father, effectively rendering the child fatherless. This position was taken by a minority of modern Poskim chief among them the Tzitz Eliezer (Vol. 9, 51:4:1.8).

In contrast, the Beit Shmuel (Even HaEzer 1:10, based on the Bach, Yoreh De'ah 195) argues that paternity can be established without sexual intercourse. A case in the Gemara (Chagiga 15a) discusses a man who deposited his semen in bathwater, which later entered the womb of a woman who bathed there, resulting in conception. This story is echoed in the legend of Ben Sira, who is said to have been conceived when the prophet Yermiah's daughter became pregnant through his semen in a bath. Initially called "Ben-Zera" (Son of Seed), he later changed his name to "Ben-Sira," corresponding to "Yermiah" in gematria. This account is mentioned in Likutei Maharil (Siman 5) and Teshvot Tashbetz (Vol. 3, Siman 263). Further support for this view comes from Rabbeinu Peretz, as quoted by Bach and Beit Shmuel, who ruled that a woman should not lie on sheets previously used by another man lest she conceives. This ruling implies that genetic material alone, without intercourse, can confer paternity, highlighting the risk of a child unknowingly marrying a sibling.

This latter position is taken by the vast majority of poskim, including Rav Shlomo Zalman Auerbach (Nishmat Avraham, Even HaEzer 1:5) and Rav Moshe Feinstein (Igrot Moshe, Even HaEzer Vol. 1, 10, 71), who rule that the donor of genetic material is the halachic father of the child.

Machon Smicha Presents:

A MONTHLY SHIUR WITH HARAV CHAIM FINKELSTEIN שליט"א

this month's shiur:

**WHAT IS A
CHATICHAH HARE'UYAH
L'HIS'CHABED?**

Harav Chaim Finkelstein
Rosh Yeshiva Le'Rabbonus Pretoria
Founder and Director of Machon
Lecheker U'Pituach Halacha.

Shiur Date and Time:

Sunday
24 November | 23 Cheshvan
10am EST

Live on Zoom:

ONLINEMACHON.COM/LIVE

Learn more at

onlinemachon.com